

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETVRTI ODJEL

PREDMET KOŽUL I DRUGI protiv BOSNE I HERCEGOVINE

(Aplikacija br. 38695/13)

PRESUDA

STRASBOURG

22.10.2019. godine

Ova presuda je konačna ali su u njoj moguće uredničke izmjene.

U predmetu Kožul i drugi protiv Bosne i Hercegovine,

Europski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući kao odbor u sljedećem sastavu:

Iulia Antoanella Motoc, *predsjednica*,

Faris Vehabović,

Carlo Ranzoni, *suci*,

i Andrea Tamietti, *zamjenica registrara odjela*,

nakon vijećanja na sjednici zatvorenoj za javnost dana 1.10.2019. godine, donio je sljedeću presudu koja je usvojena navedenoga datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je povodom aplikacije (br. 38695/13) protiv Bosne i Hercegovine koju su Sudu podnijeli g. Ivan Kožul, g. Dinko Kožul, g. Dražen Kožul, g. Petar Kožul i gđa Ruža Kožul, državljani Bosne i Hercegovine („podnositelji aplikacije“) u skladu sa člankom 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Konvencija“), dana 20.04.2013. godine.

2. Podnositelji aplikacije su se sami zastupali. Vladu Bosne i Hercegovine („vlada“) zastupala je tadašnja zamjenica zastupnika, gđa S. Malešić.

3. Dana 10.07.2017. godine vlada je obaviještena o pritužbama koje se odnose na članke 6., 8. i 13. Konvencije, a preostali dio aplikacije je proglašen nedopuštenim sukladno pravilu 54. stavak 3. Pravila Suda.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI SLUČAJA**

4. Podnositelji aplikacije su rođeni 1960., 1967., 1962., 1938., odnosno 1939. godine, a žive u blizini Širokoga Brijega.

5. Dana 4.02.2002. godine lokalne vlasti su naredile privatnome poduzeću, Paškić d.o.o. Široki Brijeg (u daljem tekstu „poduzeće Paškić“), da ukloni svoje industrijske objekte koji su nelegalno izgrađeni pored kuća podnositelja aplikacije. To rješenje je postalo izvršno dana 18.04.2002. godine.

6. Dana 13.10.2005. godine Ustavni sud je utvrdio povredu prava podnositelja aplikacije na pravično suđenje i naredio nadležnim lokalnim vlastima da izvrše odluku od 4.02.2002. godine bez daljnjeg odgađanja. Ustavni sud je utvrdio da nije potrebno ispitivati pritužbe podnositelja aplikacije prema člancima 8. i 13. Konvencije i članku 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

7. Dana 27.05.2006. godine Ustavni sud je utvrdio da njegova odluka od 13.10.2005. godine nije izvršena.

8. Lokalne vlasti su do sada objavile više od trideset poziva za prijavu ponuda kako bi pronašle firmu koja bi bila u stanju i voljna ukloniti objekte o kojima je riječ, ali bez uspjeha. Nadalje, vlasti su izrekle više od trideset novčanih kazni poduzeću Paškić, u iznosima od 50 do 300 konvertibilnih maraka (KM)¹, zbog nepovinovanja naredbi o rušenju objekata.

9. U dva navrata je nadležno tužiteljstvo provelo istragu u ovom slučaju (neizvršavanje odluke Ustavnog suda može predstavljati kazneno djelo), ali je odlučilo da neće pokrenuti kazneni progon, prvi put 15.05.2007., a nakon toga ponovno 30.01.2017. godine, zbog nedostatka dokaza da su dužnosnici o kojima je riječ postupali s kaznenom namjerom.

10. Na dan posljednje informacije kojom Sud raspolaze (18.03.2019. godine), odluka Ustavnoga suda i dalje je bila neizvršena.

PROPISI

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVAK 1. I ČLANKA 13. KONVENCIJE

11. Podnositelji aplikacije su se žalili da su neizvršavanjem odluke Ustavnog suda od 13.10.2005. godine povrijeđena njihova prava iz članka 6. stavak 1. i članka 13. Konvencije, koji u relevantnom dijelu glase:

Članak 6. stavak 1.

„Prilikom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obvezama ... svatko ima pravo na ...pravično suđenje....pred ...sudom ...“

Članak 13.

„Svatko čija su prava i slobode utvrđene ovom Konvencijom povrijeđene ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred domaćim tijelima, čak i kada su povredu učinile osobe u vršenju svoje službene dužnosti.“

A. Dopusštenost

1. Prigovor vlade da je aplikacija podnesena nepravovremeno

12. Vlada je istaknula da podnošenje aplikacije 20.04.2013. godine, više od osam godina nakon donošenja odluke Ustavnoga suda, ukazuje na veoma pasivan pristup podnositelja aplikacije, usljed čega je došlo do isteka šestomjesečnog roka u smislu članka 35. stavak 1. Konvencije.

13. Podnositelji aplikacije ovo nisu komentirali.

14. Sud ponavlja da članak 35. stavak 1. Konvencije propisuje da Sud može ispitati samo pritužbu koja je podnesena u roku od šest mjeseci od

1. Konvertibilna marka koristi isti fiksni tečaj u odnosu na euro kao i njemačka marka (1 euro = 1,95583 konvertibilnih maraka).

dana donošenja konačne odluke u procesu iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Kada navodna povreda predstavlja kontinuiranu situaciju protiv koje ne postoji domaći pravni lijek, poput neizvršavanja presuda Ustavnog suda, šestomjesečni rok počinje teći od dana završetka takve kontinuirane situacije (vidi *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90 i 8 drugih, točka 159., ESLJP 2009, i *Sokolov i drugi* (odl.), br. 30859/10 i 6 drugih, točka 29., 14.01.2014.). Također, u slučajevima u kojima je riječ o izvršenju konačne sudske odluke, kontinuirana situacija, u načelu, završava danom izvršenja predmetne odluke ili kada se „objektivna nemogućnost“ izvršenja takve odluke prizna na odgovarajući način (*ibidem*).

15. Budući da su se u vrijeme kada su podnositelji podnijeli predmetnu aplikaciju i dalje ulagali naponi u cilju izvršenja odluke Ustavnoga suda (vidi točku 8. ove presude), aplikacija nije podnesena nepravovremeno (za razliku od predmeta *Sokolov i drugi*, odluka, citirana gore u tekstu, točke 30.-36.).

16. Prigovor vlade stoga valja odbiti.

2. Drugi osnovi nedopuštenosti

17. Sud primjećuje da ova pritužba nije očito neosnovana u smislu članka 35. stavak 3.(a) Konvencije, niti je nedopuštena po bilo kojem drugom osnovu. Prema tome, Sud je proglašava dopuštenom.

B. Meritum

1. Navodi stranka

18. Vlada je navela da odluka Ustavnoga suda nije izvršena zbog specifičnosti i složenosti predmeta, te da su lokalne vlasti poduzimale razne mjere kako bi je izvršile.

19. Podnositelji aplikacije su osporili navode vlade.

2. Ocjena Suda

20. Opća načela koja se odnose na neizvršavanje ili kašnjenje u izvršenju konačnih presuda domaćih sudova utvrđena su u predmetu *Hornsby protiv Grčke* (19.03.1997., točka 40, *Izviješća o presudama i odlukama* 1997-II). Osobito, kada upravna tijela odbiju ili propuste postupiti prema sudskoj odluci, pa čak i ako to odgađaju, jamstva iz članka 6. koja uživa stranka u sudskom postupku postaju bespredmetna (*ibid.*, točka 41.). Određeno kašnjenje može biti opravdano u posebnim okolnostima, ali ono u svakom slučaju ne može biti takvo da ugrožava samu bit prava zaštićenog prema članku 6. (vidi *Immobiliare Saffi protiv Italije* [VV], br. 22774/93, točka 74., ESLJP 1999-V, i *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, točka 35., ESLJP 2002-III).

21. Sud mora ispitati jesu li mjere koje su domaće vlasti poduzele u cilju izvršenja odluke u korist podnositelja aplikacije bile adekvatne i dostatne kako bi se smatralo da je tužena država postupila sukladno svojim pozitivnim obvezama iz članka 6. stavak 1. Konvencije.

22. S obzirom na poduzete mjere, Sud smatra da je predmet bio u određenoj mjeri složen, ali da to, samo po sebi, ne može opravdati vrijeme tijekom kojega je presuda ostala neizvršena.

23. Sud nadalje nalazi da se kašnjenja ne mogu pripisati podnositeljima aplikacije.

24. Točno je da lokalne vlasti nisu bile neaktivne. One su kontinuirano tražile poduzeće koje bi bilo u stanju i voljno izvršiti rušenje spornih objekata. Također su mnogo puta izricale novčane kazne izvršeniku (vidi točku 8. ove presude). Međutim, država ima pozitivnu obvezu organizirati sustav izvršenja presuda koji je učinkovit kako u pravu, tako i u praksi, te koji osigurava njihovo izvršenje bez neopravdanog kašnjenja (vidi *Fuklev protiv Ukrajine*, br. 71186/01, točka 84., 7.06.2005.).

25. Nakon što je ispitao sav materijal koji mu je podnesen, Sud smatra da je u predmetnom slučaju duljina vremena tijekom kojega nije došlo do izvršenja, prekomjerna.

26. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavak 1. Konvencije.

27. Nakon što je došao do takvoga zaključka, Sud ne smatra potrebnim ispitivati u biti istu pritužbu prema članku 13. Konvencije (vidi *Bobić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 26529/10, točka 32., 3.05.2012.).

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

28. Podnositelji aplikacije su se žalili da država nije zaštitila njihove domove od buke i prašine nastalih zbog rada poduzeća Paškić. Oni su se pozvali na članak 8. Konvencije koji, u relevantnom dijelu propisuje:

Članak 8.

„1. Svatko ima pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma..

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje ovoga prava, osim u skladu sa zakonom ako je to nužno u demokratskom društvu u interesu državne sigurnosti, javne sigurnosti ili gospodarske dobrobiti zemlje, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih..“

1. Navodi stranaka

29. Vlada je navela da podnositelji aplikacije nisu dokazali da je štetno djelovanje izazvala aktivnost poduzeća Paškić. Nitko od susjeda podnositelja aplikacije nije naveo tako nešto. Štoviše, vlada je Sudu dostavila nalaz vještaka od srpnja 2010. godine iz kojeg se vidi da su u spornom području kvaliteta zraka i razina buke u zakonom propisanim granicama.

30. Podnositelji aplikacije su osporili navode vlade, tvrdeći da su mjerenja izvršena u danima kada poduzeće Paškić nije radilo.

2. Ocjena Suda

31. Članak 8. štiti pravo osobe na poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske. U Konvenciji nema eksplicitno navedenog prava na čist i miran okoliš, ali kada je osoba direktno i ozbiljno pogođena bukom ili drugim zagađenjem, može se pokrenuti pitanje prema članku 8. (vidi *Hatton i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva [VV]*, br. 36022/97, točka 96., ESLJP 2003-VIII).

32. Tako je Sud u predmetu *Powell i Rayner protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (21.02.1990., točka 40., Serija A br. 172) proglasio članak 8. primjenjivim jer je „u svakom slučaju, iako u znatno različitim stupnjevima, na kvalitetu privatnog života podnositelja aplikacije i opseg uživanja pogodnosti njegova doma, nepovoljno utjecala buka koju su stvarali avioni koji su koristili aerodrom Heathrow“. U predmetu *López Ostra* (9.12.1994. godine, točka 51., Serija A br. 303-C), koji se tiče zagađenja bukom i neugodnim mirisima proizvedenim od strane pogona za preradu otpada, Sud je istaknuo da „teško zagađenje okoliša može imati nepovoljan utjecaj na dobrobit osoba i onemogućiti ih u uživanju njihova doma tako što štetno utječe na njihov privatni i obiteljski život, a da, međutim, njihovo zdravlje ne bude ozbiljno ugroženo“.

33. Članak 8. može se primijeniti na predmete koji se odnose na okoliš, bilo da je zagađenje direktno izazvala država, ili da odgovornost države proistječe iz propusta da ispravno uredi aktivnosti privatnoga sektora. Bilo da se predmet analizira u smislu pozitivne dužnosti države da poduzme razumne i odgovarajuće mjere kako bi osigurala prava podnositelja aplikacije iz stavka 1. članka 8., ili u smislu opravdanosti miješanja javnog tijela sukladno stavku 2., važeća načela su u velikoj mjeri slična. U oba konteksta mora se voditi računa o pravičnoj ravnoteži koju je potrebno uspostaviti između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice kao cjeline, a u svakom slučaju država uživa određeno polje slobodne procjene (vidi *Powell i Rayner*, točka 41., i *López Ostra*, točka 51., oba citirana gore u tekstu).

34. Međutim, kako je pokazuju gore spomenuti slučajevi, da bi se pokrenulo pitanje prema članku 8., miješanje mora imati neposredan utjecaj na dom, obiteljski ili privatni život podnositelja aplikacije, a štetne posljedice zagađenja okoliša moraju dostići određenu minimalnu razinu težine. Ocjena toga minimuma je relativna i ovisi o okolnostima predmeta, poput intenziteta i trajanja nepovoljnog djelovanja, kao i njegovih fizičkih ili psihičkih posljedica. Ne bi postojao zahtjev utuživ prema članku 8. ako je šteta koja je predmet pritužbe zanemariva u usporedbi s okolišnim rizicima koji su svojstveni životu u svakom modernome gradu (vidi *Fadeyeva protiv*

Rusije, br. 55723/00, točke 68.-69., ESLJP 2005-IV, i *Fägerskiöld protiv Švedske* (odl.), br. 37664/04, 26.02.2008., i tamo citirane predmete).

35. Vraćajući se na predmetni slučaj, Sud prihvaća da su na podnositelje aplikacije i njihove obitelji aktivnosti poduzeća Paškić mogle imati nepovoljan utjecaj. Međutim, Sud također mora utvrditi je li dokazano da je to štetno djelovanje doseglo minimalnu razinu težine utvrđenu u njegovoj praksi.

36. U vezi s time, Sud primjećuje da su prema nalazu vještaka koji je dostavila vlada, u području o kojemu je riječ kvaliteta zraka i razina buke u zakonom propisanim granicama (vidi točku 29. ove presude). Podnositelji aplikacije su osporili te rezultate (vidi točku 30. ove presude), ali oni nisu pružili nikakav dokaz da su buka i kvaliteta zraka u njihovim kućama zaista prekoračili norme propisane domaćim zakonom ili važećim međunarodnim okolišnim standardima, ili da su bili veći od okolišnih rizika svojstvenih životu u svakom modernome gradu.

37. S obzirom na to, ne može se utvrditi da je država propustila poduzeti razumne mjere kako bi osigurala pravo podnositelja aplikacije iz članka 8. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, *Galev i drugi protiv Bugarske* (odl.), br. 18324/04, 29.09.2009.; usporedi, nasuprot tome, utvrđenja Suda u predmetima zagađenja bukom poput *Moreno Gómez protiv Španije*, br. 4143/02, točke 59.-63., ESLJP 2004-X, *Branduse protiv Rumunjske*, br. 6586/03, točke 68.-76., 7.04.2009, i *Mileva i drugi protiv Bugarske*, br. 43449/02 i 21475/04, točke 89.-102., 25.11.2010.).

38. Sud zaključuje da nije utvrđeno da su razine buke koje su predmet pritužbe bile toliko ozbiljne da su dosegle visoki prag utvrđen u praksi Suda. Slijedi da je ova pritužba očito neosnovana u smislu članka 35. stavak 3. Konvencije, te se mora odbaciti u skladu sa člankom 35. stavak 4.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

39. Članak 41. Konvencije propisuje:

„Ukoliko Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili njezinih Protokola, te ukoliko zakonodavstvo visoke ugovorne strane o kojoj je riječ omogućuje samo djelomično obeštećenje, Sud će, po potrebi, odrediti pravičnu naknadu oštećenoj strani.”

40. Podnositelji aplikacije nisu podnijeli zahtjev za pravičnu naknadu. Prema tome, Sud smatra da nije potrebno dodijeliti im bilo koji iznos po tom osnovu.

41. Mora se, međutim, primijetiti da presuda kojom Sud utvrdi povredu Konvencije ili njezinih Protokola nameće pravnu obvezu tuženoj državi ne samo da osobama o kojima je riječ isplati iznose dosuđene putem pravične naknade, već i da odabere, pod nadzorom Komiteta ministara, generalne i/ili, ako je to primjereno, individualne mjere koje treba usvojiti u svome domaćem pravnom poretku kako bi otklonila utvrđenu povredu (vidi

Apostol protiv Gruzije, br. 40765/02, točka 71., ESLJP 2006, i *Marčić i drugi protiv Srbije*, br. 17556/05, točka 64., 30.10.2007.).

42. Imajući u vidu svoje utvrđenje u predmetnome slučaju, bez utjecaja na bilo koju drugu mjeru koja se može smatrati potrebnom, Sud smatra da tužena država mora u roku od tri mjeseca, i primjerenim sredstvima, osigurati izvršenje odluke Ustavnoga suda od 13.10.2005. godine (vidi, *mutatis mutandis*, *Marčić i drugi*, citirana gore u tekstu, točka 65.).

IZ NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* pritužbe prema članku 6. stavak 1. i članku 13. Konvencije dopuštenim, a preostali dio aplikacije nedopuštenim;
2. *Utvrdjuje* da je došlo do povrede članka 6. stavak 1. Konvencije;
3. *Utvrdjuje* da nema potrebe posebno ispitivati pritužbu prema članku 13. Konvencije;
4. *Utvrdjuje* da tužena država, u roku od tri mjeseca, ima osigurati odgovarajućim sredstvima izvršenje odluke Ustavnoga suda od 13.10.2005. godine.

Sačinjeno na engleskom jeziku, i objavljeno u pisanom obliku dana 22.10.2019. godine, u skladu sa člankom 77. stavci 2. i 3. Pravila Suda.

Andrea Tamietti
zamjenik registrara

Iulia Antoanella Motoc
predsjednica